Sæpe pater dominis Triopeida tradit, at illa
Nũc equa, nũc ales, modo bos, mõ ceruus abibat, 880
Præbebatq; auido non iusta alimenta parenti.
Vis tamẽ illa mali post, quã consumpserat omnẽ
Materiam, dederatq; graui noua pabula morbo,
Ipse suos artus lacero diuellere morsu
Cœpit, & infœlix minuendo corpus alebat. 885
Quid moror externis? etiam mihi sæpe nouandi
Corporis o iuuenes numero finita potestas.
Nã modo q nũc sum, videor, modo flector in anguẽ.
Armenti modo dux, vires in cornua sumo,
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo 890
Frontis, vt ipse vides, gemitus sunt verba secuti.

P. OVI. NASO. METAMORPHOSEON LIB. IX.

VAE gemitus, truncæq; deo Neptunius Heros
Causa rogat frontis, cum sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arũdine (crines.
Triste petis munus, qs em̃ sua p̃lia, victus
Cõmemorare velit? referam tamẽ ordine, nec tam 5
Turpe fuit vinci, quam contendisse decorum,
Magnaq; dat nobis tantus solatia victor.
Nomine si qua suo tandem peruenit ad aures
Deianira tuas, quondam pulcherrima virgo.
Multorumq; fuit spes inuidiosa Procorum, 10
Cum quibus vt soceri domus est intrata petiti,
Accipe me generum dixi Parthaone nate.

Dixit & Alcides, alij cessere duobus.
Ille Iouem socerum dare se, famamq; laborum,
15 Et superata suæ referebat iussa Nouercæ.
Contra ego turpe deum mortali cedere dixi,
Non dum erat ille deus, dominũ me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem,
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
20 Sed popularis ero, & rerum pars vna tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Iuno
Odit, & omnis abest iussorum pœna laborum.
Nam quod te iactas Alcmena matre creatum,
Iuppiter aut falsus pater est, aut crimine verus.
25 Matris adulterio patrem petis, elige fictum
Esse Iouem malis, an te per dedecus ortum,
Talia dicentem iandudum lumine toruo
Spectat, & accensæ non fortiter imperat iræ,
Verbaq; tot reddit, melior mihi dextera lingua est.
30 Dum modo pugnando superẽ, tu vince loquendo.
Congrediturq; ferox, puduit modo magna locutũ
Cedere, reieci viridem de corpore vestem,
Brachiaq; opposui, tenuiq; a pectore varas
In statione manus, & pugnæ membra paraui.
35 Ille cauis hausto spargit me puluere palmis,
Inq; vicem fuluæ tactu flauescit arenæ.
Et modo ceruicem, modo crura micantia, captat,
Aut captare putes, omniq; a parte lacessit.
Me mea defendit grauitas, frustraq; petebar.
40 Haud secus ac moles, quã magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa, suoq; est pondera tuta.
Digredimur paulum, rursusq; ad bella coimus,
Inq; gradu stetimus certi non cedere, eratq;

Cum pede pes iunctus, totoq; ego pectore pronus
Et digitos, digitis, & frontem, fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum precium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur coniux, spectant armenta, pauentq;
Nescia, quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contra
Reiicere Alcides a se mea pectora, quarto
Excutit amplexus, adductaq; brachia soluit.
Impulsumq; manu (certum est mihi vera fateri).
Protinus auertit, tergoq; onerosus inhæsit.
Si qua fides (neq; enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen inserui sudore fluentia multo
Brachia, vix solui duros a corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibetq; resumere vires.
Et ceruice mea potitur, tum deniq; tellus
Pressa genu nostro est, & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas diuertor ad artes,
Elaborq; viro, longum formatus in anguem,
Qui post, quam flexos sinuaui corpus in orbes,
Cumq; fero moui linguam stridore bisulcam,
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit, & vt vincas alios Acheloe Dracones,
Pars quota Lernææ serpens eris vnus Echidnæ.
Vulneribus fœcunda suis erat illa, nec vllum
De centum numero caput est impune recisum,
Quin gemino ceruix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis e cæde colubris,
Crescentemq; malo domui, domitamq; reduxi.

75 Quid fore te credis? falsum qui versus in anguem
Arma aliena moues? quem forma precaria cælat.
Dixerat, & summo digitorum vincula collo
Iniicit, angebar ceu guttura forcipe pressus,
Pollicibusq; meas pugnabam euellere fauces,
80 Sic quoq; deuicto, restabat tertia tauri
Forma trucis, tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris a leua parte lacertos,
Admissumq; trahens sequitur, depressaq; dura
Cornua figit humo, meq; alta sternit arena.
85 Nec satis hoc fuerat, rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaq; a fronte reuellit.
Naides hoc pomis, & odoro flore, repletum
Sacrarunt, diuesq; meo bona copia cornu est.
Dixerat, & nymphæ ritu succincta Dianæ
90 Vna ministrarum fusis vtrinq; capillis
Incessit, totumq; tulit prædiuite cornu
Autumnum, & mensas fœlicia poma secundas.
Lux subit, & primo feriente cacumina Sole
Discedunt iuuenes, neq; em̃ dum flumina pacem,
95 Et placidos habeant lapsus, totæq; residant,
Operiuntur aquæ, vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit vndis.
Hunc tamen ablati domuit iactura decoris,
Cætera sospes habet, capitis quoq; fronde saligna,
100 Aut superimposita cælatur arundine damnum.
At te Nesse ferox eiusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri traiectum terga sagitta.
Nanq; noua repetens patrios cũ coniuge muros,
Venerat Eueni rapidas Ioue natus ad vndas.
105 Vberior solito, nimbis hyemalibus auctus,

Vorticibusq; frequẽs erat, atq; imperuius amnis,
Intrepidum pro se, curam de coniuge agentem,
Nessus adit, membrisq; valens, scitusq; vadorũ,
Officioq; meo ripa sistetur in illa.
Hæc ait Alcide, tu viribus vtere nando. 110
Tradidit Aonius pauidam Calydonida Nesso,
Pallentemq; metu, fluuiumq;, ipsumq;, timentem.
Mox vt erat, pharetraq; grauis, spolioq; leonis
(Nam Clauã, & curuos trans ripã miserat Arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina dixit. 115
Nec dubitat, nec qua sit clementissimus amnis
Quærit, & obsequio deferri spernit aquarum.
Iamq; tenens ripam missos cum tolleret Arcus,
Coniugis agnouit vocem, Nessoq; paranti
Fallere depositum, quo te fiducia clamat 120
Vana pedum violente rapit: tibi Nesse biformis
Dicimus, exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reuerentia mouit, at orbes
Concubitus vetitos, poterant inhibere paterni.
Haud tamẽ effugies, quamuis ope fidis equina. 125
Vulnere non pedibus te consequar, vltima dicta
Reprobat, & missa fugientia terga sagitta
Traiicit, extabat ferrum de pectore aduncum,
Qd' simul euulsum est, sanguis per vtrũq; foramẽ
Emicuit, mixtus lernæi tabe veneni. 130
Excipit hunc Nessus, neq; em̃ moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medij mora temporis, actaq; magni
Herculis implerant terras, odiumq; nouercæ. 135
Victor ab Oechalia Cænæo sacra parabat

Vota Ioui, cum fama loquax peruenit ad aures
Deianira tuas, quæ veris addere falsa
Gaudet, & e minima sua per mendacia crescit.
140 Amphithryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans, Venerisq; nouæ perterrita fama
Indulsit primo lachrymis, flendoq; dolorem
Diffudit miseranda suum, mox deinde, quid autẽ
Flemus ait? pellex lachrymis lætabitur istis.
145 Quæ qm̃ adueniet, ꝓperandũ, aliqdq; nouandũ est,
Dum licet, & thalamos non dũ tenet altera nostros.
Cõquerar, an sileam? repetã Calydona? morer ne?
Excedam tectis? an sic nihil amplius obstem?
Quid si me Meleagre tuã memorem esse sororem?
150 Forte paro facinus, quantumq; iniuria possit,
Fœmineusq; dolor, vulgata pellice testor.
In cursus animus varios abit, omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori,
155 Ingnaroq; Lychæ quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit, blandisq; miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat, capit inscius Heros.
Induiturq; humeris Lerneæ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia flammis,
160 Vinaq; marmoreas patera fundebat in aras.
Incaluit vis illa mali, resolutaq; flammis
Herculeos abiit late diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis post, quã est patientia, reppulit aras,
165 Impleuitq; suis nemorosam vocibus Oeten
Nec mora letiferam conatur scindere vestem,
Qua trahitur, trahit illa cutem (fœdumq; relatu)

Aut hæret membris fruſtra tentata reuelli,
Aut laceros artus,& grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor,gelido ceu quondam lamina candens 170
Tincta lacu,ſtridet,coquiturq; ardente veneno.
Nec modus eſt,ſorbent auidæ præcordia flãmæ,
Cœruleusq; fluit toto de corpore ſudor,
Ambuſtiq; ſonant nerui,cæcaq; medullis
Tabe liquefactis,tollens ad ſydera palmas, 175
Cladibus exclamat Saturnia paſcere noſtris.
Paſcere,& hanc peſtem ſpecta crudelis ab alto.
Corq; ferum ſatia,vel ſi miſerandus,& hoſti,
(Hoſtis enim tibi ſum)diris cruciatibus ægram,
Inuiſamq; animam,natamq; laboribus,aufer. 180
Mors mihi munus erit,decet hæc dare dona nouercã.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirim domui:ſæuoq; alimenta parentis
Antæo eripui:nec me paſtoris Hiberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere mouit, 185
Vos ne manus validi preſſiſtis cornua tauri:
Veſtrũ opus Elis habet,veſtrũ Stymphalides vndæ,
Partheniumq; nemus,veſtra virtute relatus
Thermodontiaco cælatus Baltheus auro,
Pomaq; ab inſomni non cuſtodita dracone, 190
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere,nec mi
Arcadiæ vaſtator aper,nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum,geminasq; reſumere vires.
Quid:cũ Thracis equos humano ſanguine pingues
Plenaq; corporibus laceris præſepia vidi: 195
Viſaq; deieci,dominumq;,ipſosq; peremi:
His eliſa iacet moles Nemeæa lacertis.
His Cacus horrendũ Tyberino gurgite monſtrũ,

Hac cœlum ceruice tuli, defessa iubendo est
200 Sæua Iouis coniux, ego sum indefessus agendo.
Sed noua pestis adest, cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisq; potest, pulmonibus errat
Ignis edax imis, perq; omneis pascitur artus.
At valet Eurystheus, & sunt qui credere possint
205 Esse deos, dixit, perq; altam saucius Oeten,
Haud aliter graditur, quam si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factiq; refugeret autor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe trementem,
Sæpe retentantem totas infringere vestes,
210 Sternentemq; trabes, irascentemq; videres,
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidũ, & latitantem rupe cauata
Aspicit, vtq; dolor rabiem collegerat omnem,
Tu ne Lycha dixit, feralia dona dedisti?
215 Tu ne meæ necis autor eris? tremit ille, pauetq;
Pallidus, & timide verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusq; manus adhibere parantem,
Corripit Alcides, & terq;, quaterq;, rotatum
Mittit in Euboicas, tormento fortius, vndas.
220 Ille per aereas pendens induruit auras.
Vtq; ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde niues fieri, niuibus quoq; mole rotatis
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus,
Sic illum validis iactum per inane lacertis,
225 Exanguẽq; metu, nec quicquã humoris habentẽ
In rigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoq; in Euboico scopulus breuis eminet alte
Gurgite, & humanæ seruat vestigia formæ,
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur.

Appellantq; Lychan, at tu Iouis inclyta proles 230
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete
Inq; pyram structis, arcum, pharetrãq; capacem
Regnaq; visuras iterum troiana sagittas
Ferre iubes Pœante satum, quo flamma ministro
Subdita, dumq; auidis cõprenditur ignibus agger, 235
Congeriem syluæ nemeæo vellere summam
Sternis, & imposita clauæ ceruice recumbis,
Haud alio vultu, quam si conuiua iaceres
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Iamq; valens, & in omne latus diffusa sonabat, 240
Securosq; artus, contemptoremq; petebat
Flamma suum, timuere dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Iuppiter alloquitur, nostra est, timor iste, voluptas
O superi, totoq; libens mihi pectore grator, 245
Quod memoris populi dicor, rectorq;, paterq;,
Et mea progenies vestro quoq; tuta fauore est,
Nam quanquã ipsius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipse tamen, sed enim ne pectora vano
Fida metu paueant, Oetæas spernite flammas. 250
Omnia qui vicit, vincet quos cernitis ignes.
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet, æternũ est a me quod traxit, & expers,
Atq; immune necis, nullaq; domabile flamma.
Idq; ego defunctum terra, cœlestibus oris 255
Accipiam, cunctisq; meum lætabile factum
Dis fore confido, si quis tamen Hercule, si quis
Forte deo doliturus erit, data præmia nollet,
Sed meruisse dari sciet, inuitusq; probabit.
Assensere dei, coniux quoq; regia visa est 260

Cætera non duro, duro tamen vltima vultu
Dicta tulisse Iouis, secq; indoluisse notatam.
Interea quodcunq; fuit populabile flammæ,
Mulciber abstulerat, nec cognoscenda remansit
265 Herculis effigies, nec quicquã ab imagine ductum
Matris habet, tantumq; Iouis vestigia seruat.
Vtq; nouus serpens posita cum pelle, senecta
Luxuriare solet, squammaq; nitere recenti,
Sic vbi mortales Tirynthius exuit artus
270 Parte sui meliore viget, maiorq; videri
Cœpit, & Augusta fieri grauitate verendus.
Quẽ pater omnipotens inter caua nubila raptum
Quadriiugo curru radiantibus intulit astris.
Sensit Atlas pondus, neq; adhuc Stheneleius iras
275 Soluerat Eurystheus, odiũq; in prole paternum
Exercebat atrox, at longis anxia curis
Argolis Alcmene quæstus vbi ponat aniles,
Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuive suos casus, Iolen habet, Herculis illam.
280 Imperio, thalamoq;, animoq;, receperat Hyllus,
Impleratq; vterum generoso semine, cum sic
Incipit Alcmene, faueant tibi numina saltem,
Corripiantq; moras tunc, cum matura, vocabis
Præpositam timidis parientibus Ilithyiam
285 Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Nanq; laboriferi cum iam natalis adesset
Herculis, & decimum premeretur sydere signum,
Tendebat grauitas vterum mihi, quodq; ferebam
Tantum erat, vt posses autorem dicere tanti
290 Ponderis esse Iouem, nec iam tolerare labores
Vlterius poterã, quin nunc quoq; frigidus artus,

Dũ loquor, horror hẽt, parsq; est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus
Fessa malis, tendensq; ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nexos partus clamore vocabam. 295
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meumq;,
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ.
Vtq; meos adiit gemitus, subsedit in illa
Ante fores ara, dextroq; est poplite leuum
Pressa genu, digitisq; inter se pectine iunctis 300
Sustinuit partus, tacita quoq; carmina voce
Dixit, & incœptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio conuicia demens
Vana Ioui, cupioq; mori, moturaq; duros
Verba queror silices, matres Cadmeides adsunt, 305
Votaq; suscipiunt, exhortanturq; dolentem.
Vna ministrarum media de plebe Galantis
Flaua comas, aderat faciendis strenua iussis.
Officiis dilecta suis, ea sensit iniqua
Nescio quid Iunone geri, dumq; exit, & intrat 310
Sæpe fores, diuam residentem vidit in ara,
Brachiaq; in genibus digitis connixa tenentem.
Et quæcunq; es ait, dominæ gratare, leuata est
Argolis Alcmene, potiturq; puerpera voto.
Exiliit, iunctasq; manus pauefacta, remisit 315
Diua potens vteri, vinclis leuor ipsa remissis.
Numine decepto risisse Galantida fama est.
Ridentem, prensamq; ipsis dea sæua capillis
Traxit, & e terra corpus releuare volentem
Arcuit, inq; pedes mutauit brachia primos. 320
Strenuitas antiqua manet, nec terga colorem
Amisere suum, forma est diuersa priori.

Quæ quia mendaci parientem iuuerat orē,
Ore parit, nostrasq; domos, vt & ante frequentat.
325 Dixit, & admonitu veteris commota ministræ
Ingemuit, quā sic nurus est affata loquentem.
Te tamen o genitrix aliena a sanguine vestro
Rapta mouet facies, quid? si tibi mira sororis
Fata meæ referam? quanq̄ lachrymæq;, dolorq;
330 Impediunt, prohibentq; loqui, fuit vnica matri,
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Oechalidum Dryope, quā virginitate carentem,
Vimq; dei passam Delphos, Delonq; tenentis
Excipit Andræmon, & habetur coniuge fœlix.
335 Est lacus accliuis deuexo margine, formam
Littoris efficiens, summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia, quoq;
Indignere magis, nymphis latura coronas,
Inq; sinu puerū, qui non dum impleuerat annū,
340 Dulce ferebat onus, tepidiq; ope lactis alebat.
Haud procul a stagno Tyrios imitata colores,
In spem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar.
345 (Nanq; aderam) vidi guttas e flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moueri.
Scilicet vt referunt tardi nunc deniq; agrestes.
Lotos in hanc nymphe fugiens obscœna Priapi
Contulerat versos seruato nomine vultus.
350 Nescierat soror hoc, quæ cum perterrita retro
Iret, & oratis vellet discedere nymphis,
Hæserunt radice pedes, conuellere pugnat.
Nec quicquā, nisi summa mouet, succrescit ab imo,

Totaq; paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit, conata manu laniare capillos, 355
Fronde manũ impleuit, frondes caput omẽ tegebãt.
At puer Amphisus (nanq; hoc auus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigescere sensit
Vbera, nec sequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opemq; 360
Non poteram tibi ferre soror, quantũq; valebam
Crescentem truncũ, ramosq; amplexa, morabar.
Et fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorq; miserrimus, adsunt,
Et quærũt Dryopen, Dryopen quærentibus illis 365
Ostendi Loton, tepido dant oscula ligno.
Affusiq; suæ radicibus arboris hærent,
Nil, nisi iam faciem, q̃d non foret arbor, habebat
Cara soror, lachrymæ misero de corpore factis
Irrorant foliis, & dum licet, oraq; præstant 370
Vocis iter, tales effundit in aera quæstus.
Si qua fides miseris, hoc me per numina iuro
Non meruisse nefas, patior sine crimine pœnam,
Viximus innocuæ, si mentior, arida perdam,
Quas habeo frondes, & cæsa securibus, vrar. 375
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, nostraq; sub arbore, sæpe
Lac facitote bibat, nostraq; sub arbore ludat.
Cumq; loqui poterit, matrem facitote salutet,
Et tristis dicat, latet hoc in stipite mater, 380
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores,
Et frutices omnes corpus putat esse dearum,
Care vale coniux, & tu germana, paterq;.
Et si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,

385 A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, paruumq; attollite natum.
Plura loqui nequeo, nam iam per candida mollis
390 Colla liber ſerpit, ſummoq; cacumine condor.
Ex oculis remouete manus, ſine munere veſtro
Contegit inductus morientia lumina cortex.
Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe, diuq;
Corpore mutato rami caluere recentes.
395 Dumq; refert Iole factum miſerabile, dumq;
Eurytidos lachrymas admoto pollice ſiccat
Alcmene, flet & ipſa tamen, compeſcuit omnem
Res noua triſtitiam, nam limine conſtitit alto
Pene puer, dubiaq; tegens lanugine malas
400 Ora reformatus primos Iolaus in annos.
Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe
Victa viri precibus, quæ cum iurare pararet
Dona tributuram poſt hunc ſe talia, nulli,
Non eſt paſſa Themis, nam iam diſcordia Thebæ
405 Bella mouēt dixit, Capaneusq; niſi ab Ioue vinci
Haud poterit, fientq; pares in vulnera fratres.
Subductaq; ſuos manes tellure, videbit
Viuus adhuc vates, vltusq; parente, parentem
Natus, erit facto pius, & ſceleratus, eodem,
410 Attonitusq; malis, exul mentisq;, domusq;,
Vultibus Eumenidū, matrisq; agitabitur vmbris,
Donec eum coniux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumq; latus Phegeius hauſerit enſis
Tum demū magno petet hoc Acheloia ſupplex
415 Ab Ioue Callirhoe, natis infantibus annos

Addat neve necem ſinat eſſe vltoris inultam.
Iuppiter his motus, priuignæ dona, nurusq;,
Præcipiet, facietq; viros impubibus annis.
Hæc vbi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis, vano ſuperi ſermone fremebant. 420
Et cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat, queritur veteres Pallantias annos
Coniugis eſſe ſui, queritur caneſcere mitem
Iaſiona Ceres, repetitum Mulciber æuum
Poſcit Erichthonio, Venerem quoq; cura futur? 425
Tangit, & Anchiſæ renouare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat deus omnis habet, creſcitq; fauore
Turbida ſeditio, donec ſua Iuppiter ora
Soluit, & o noſtri ſi qua eſt reuerentia, dixit,
Quo ruitis? tantum ne aliquis ſibi poſſe videtur, 430
Fata quoq; vt ſuperet? fatis Iolaus, in annos,
Quos egit, rediit, fatis iuueneſcere debent
Callirhoe geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoq; vt hoc animo meliore feratis,
Me quoq; fata regunt, quæ ſi mutare valerem, 435
Nec noſtrum ſeri curuarent Aeacon anni,
Perpetuumq; æui florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoe meo, qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur, nec quo prius, ordine regnat.
Dicta Iouis mouere deos, nec ſuſtinet vllus, 440
Cũ videat feſſos Rhadamãthon, et Aeacon, annis,
Et Minoa, queri, qui dum fuit integer æui
Terruerat magnas ipſo quoq; nomine gentes.
Tunc erat inualidus, Deionidenq; iuuentæ
Robore Miletum, Phœboq; parente, ſuperbum 445
Pertimuit, credensq; ſuis inſurgere regnis,

Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus,
Sponte fugis Milete tua, celericq; carina
Aegeas metiris aquas, & in Aſide terra
450 Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curuamina ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eodem
Cognita Cyanee præſtanti corpore Nympha
Biblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, vt ament conceſſa puellæ.
455 Byblis Apollinei correpta cupidine fratris.
Non ſoror, vt fratrem, nec qua debebat, amauit.
Illa quidem primo, nullos intelligit ignes.
Nec peccare putat, q; ſæpius oſcula iungat,
Quod ſua fraterno circundet brachia collo,
460 Mendaciq; diu pietatis fallitur vmbra,
Paulatim declinat amor, viſuraq; fratrem
Culta venit, nimiumq; cupit formoſa videri.
Et ſi qua eſt illic formoſior, inuidet illi.
Sed non dum manifeſta ſibi eſt, nullũq; ſub illo
465 Igne facit votum, verumtamen æſtuat intus.
Iam dominũ appellat, iam nomina ſanguinis odit.
Byblida iam mauult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo dimittere non eſt
Auſa ſuo vigilans, placida reſoluta quiete
470 Sæpe videt, q̃d amat, viſa eſt quoq; iungere fratri
Corpus, & erubuit, quamuis ſopita iacebat
Somnus abit, ſilet illa diu, repetitq; quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem, dubiaq; ita mente profatur.
Me miſeram, tacitæ quid vult ſibi noctis imago?
475 Quam nolim, rata ſit, cur hæc ego ſomnia vidi?
Ille quidẽ eſt oculis, quamuis formoſus iniquis,

Et placet, & possit, si non sit frater, amari.
Et me dignus erat, verum nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans cõmittere tentem, 480
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus.
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Pro Venus, & tenera volucer cum matre Cupido
Gaudia quanta tuli: quam me manifesta libido
Contigit: vt iacui totis resoluta medullis: 485
Vt meminisse iuuat: quamuis breuis illa voluptas,
Noxq; fuit præceps, & cœptis inuida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine iungi,
Quã bene Caune tuo poteram nurus esse parenti.
Quã bene Caune meo poteras gener esse parenti. 490
Omnia di facerent, essent communia nobis,
Præter auos, tu me vellem generosior esses.
Nescio quam facies igitur pulcherrime matrem.
Hei mihi, quæ male sum, quos tu, sortita parentes,
Nil nisi frater eris, q̃d obest, id h abebimus vnum. 495
Quid mihi significant ergo mea visa: quod autẽ
Somnia pondus habẽt: an habent & somnia põdus:
Di melius, di nempe suas habuere sorores.
Sic Saturnus Opim iunctã sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Iunonem rector Olympi. 500
Sunt superis sua iura, quid ad cœlestia, ritus
Exigere humanos, diuersaq; fœdera, tento:
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
Aut hoc si nequeo, peream precor ipsa, toroq;
Mortua componar, positæq; det oscula frater. 505
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi, scelus esse videbitur illi.
At non Aeolidæ thalamos timuere sororum.

Vnde sed hos noui? cur hæc exempla parauí?
510 Quo feror? obscœnæ procul hinc discedite flãmæ,
Nec nisi qua fas est, germanæ frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non reiectura petentem,
515 Ipsa petam? poteris ne loqui? poteris ne fateri?
Coget amor, potero, vel si pudor ora tenebit,
Littera cælatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet, hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur, cubitoq; innixa sinistro
520 Viderit, insanos (inquit) fateamur amores.
Hei mihi quo labor? quẽ mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera cæram.
Incipit, & dubitat, scribit, damnatq; tabellas.
525 Et notat, & delet, mutat, culpatq;, probatq;.
Inq; vicem sumptas ponit, positasq; resumit.
Quid velit ignorat, quicquid factura videtur,
Displicet, in vultu est audacia mixta pudori.
Scripta soror fuerat, visum est delere sororem,
530 Verbaq; correptis incidere talia cæris.
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amãs, pudet ah, pudet edere nomẽ.
Et si quid cupiam, quæris, sine nomine, vellem
Posset agi mea causa, meo, nec cognita Byblis
535 Ante forem, quam spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti.
Et crebri amplexus, & quæ, si forte notasti,

Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent. 540
Ipſa tamẽ, quamuis animi graue vulnus habebã,
Quamuis intus erat furor igneus, omnia feci.
(Sunt mihi di teſtes) vt tandem ſanior eſſem.
Pugnauiq; diu violenta cupidinis arma
Effugere infœlix, & plus, quam ferre puellam 545
Poſſe putes, ego dura tuli, ſuperata fateri
Cogor, opemq; tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſeruare potes, tu perdere ſolus amantem.
Elige vtrum facias, non hoc inimica precatur.
Sed quæ cum tibi ſit iunctiſſima, iunctior eſſe 550
Expetit, & vinclo tecum propiore ligari.
Iura ſenes norint, & quid liceatq;, nefasq;,
Fasq; ſit, inquirant, legumq; exanima ſeruent.
Conueniens Venus eſt annis temeraria noſtris,
Quid liceat neſcimus adhuc, & cuncta licere 555
Credimus, & ſequimur magnorũ exempla deorũ.
Nec nos aut durus pater, aut reuerentia famæ,
Aut timor impediet, tantum abſit cauſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus,
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi. 560
Et damus amplexus, & iungimus oſcula coram.
Quantũ eſt quod deſit? miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, niſi cogeret vltimus ardor.
Neve merere, meo ſubſcribi cauſa ſepulchro.
Talia nequicquam perarantem, plena reliquit 565
Cæra manũ, ſummoq; in margine verſus adhæſit.
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma,
Quã tinxit lachrymis, linguæ defecerat humor.
Deq; ſuis vnum famulis pudibunda vocauit,
Et paulum blandita, fer has fidiſſime, noſtro 570

Dixit, & adiecit (longo post tempore) fratri.
Cum daret, elapsæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata est, misit tamen, apta minister
Tempora nactus adit, traditq; latentia verba.
575 Attonitus subita iuuenis Mæandrius ira,
Proiicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas.
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore ministri,
Dum licet, o vetitæ scelerate libidinis autor
Effuge, ait, qui si nostrum tua fata pudorem
580 Non traherent tecũ, pœnas mihi morte dedisses,
Ille fugit pauidus, dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert, palles audita Bybli repulsa.
Et pauet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen vt rediit, pariter rediere furores,
585 Linguaq; vix tales icto dedit aere voces
Et merito, quid enim temeraria vulneris huius
Indicium feci? quid? quæ cælanda fuerunt,
Tam cito commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
590 Prætentanda mihi, ne non sequerentur euntem,
Parte aliqua, veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutoq; mari decurrere, quæ nunc
Non exploratis impleui linthea ventis.
Nunc feror in scopulos igitur, submersaq; toto
595 Obruor oceano, nec habent mea vela recursus.
Quid? q; & omnibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tunc, cum mihi ferre iubenti
Excidit, & fecit spes nostras cæra caducas.
Nonne vel illa dies fuerat? vel tota voluptas?
600 Sed potius mutanda dies? deus ipse monebat.
Signaq; certa dabat, si non male sana fuissem.

Et tamen ipsa loqui, nec me committere cærræ
Debueram, præsensq; meos aperire furores.
Vidisset lachrymas, vultus vidisset amantis,
Plura loqui poteram, quã quæ cepere tabellæ. 605
Inuito potui circundare brachia collo,
Et si reiicerer, potui moritura videri,
Amplectiq; pedes, affusaq; poscere vitam.
Omnia fecissem, quorum si singula, duram
Flectere non poterant, potuissent omnia mentem. 610
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adiit apte, nec legit idonea, credo,
Tempora, nec petiit horamq;, animũq; vacantem.
Hæc nocuere mihi, neq; enim de Tigride natus,
Nec rigidos silices, solidum ve in pectore ferrum 615
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille Leænæ.
Vincetur, repetendus erit, nec tædia cœpti
Vlla me capiam, dum spiritus iste manebit.
Nam primum, si facta mihi reuocare liceret,
Non cœpisse fuit, cœpta expugnare, secundũ est. 620
Quippe nec ille potest, vt iam mea vota relinquã,
Non tamen ausorum semper memor esse meorũ.
Et quia desierim, leuiter voluisse videbor.
Aut etiam tentasse illum, insidiisq; petisse.
Vel certe non hoc, qui plurimus vrget, & vrit, 625
Pectora nostra deo, sed victa libidine, credar.
Deniq; iam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, & petij, temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adiiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multũ est in vota, in crimina paruũ. 630
Dixit, & incertæ tanta est discordia mentis,
Cum pigeat tentasse, libet tentare, modumq;

Exit, & infœlix committit sæpe repelli.
Mox vbi finis abest, patriam fugit ille, nefasq;
635 Inq; peregrina ponit noua mœnia terra.
Tum vero, mœstam tota Miletida mente
Defecisse ferunt, tum vero, a pectore vestem
Diripuit, planxitq; suos furibunda lacertos.
Iamq; palam est demens, inconcessamq; fatetur
640 Spem Veneris, sine qua patriã, inuisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Vtq; tuo motæ proles Semeleia Thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ,
Byblida non aliter latos vlulasse per agros
645 Bubasides videre nurus, quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq; pererrat.
Iã Cragon, & Lymiren, Xanthiq; reliquerat vndas,
Quoq; chimæra iugum, mediis in partibus ignem
Pectus, & ora leæ, caudam serpentis habebat.
650 Deficiunt syluæ, cum tu lassata sequendo
Concidis, & dura positis tellure capillis
Bybli iaces, frondesq; tuo premis ore caducas.
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeides vlnis
Tollere conantur, sæpe vt medeatur amori
655 Præcipiunt, surdæq; adhibent solatia menti.
Muta iacet, viridesq; suis tenet vnguibus herbas
Byblis, & humectat lachrymarũ gramina riuo.
Naiadas his venã, quæ nunquã arescere posset,
Supposuisse ferunt, quid em̃ dare maius habebant?
660 Protinus, vt secto piceæ de cortice guttæ,
Vtve tenax grauida manat tellure Bitumen,
Vtq; sub aduentum spirantis lene Fauonij
Sole remollescit, quæ frigore constitit vnda,

Sic lachrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoq; vallibus illis 665
Nomen habet dominæ, nigraq; sub ilice manat.
Fama noui, centum Cretæas forsitan vrbes
Implesset monstri, si non miracula nuper
Iphide mutato Crete propiora tulisset.
Proxima Gnosiaco nam quondã Phæstia regno 670
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum
Ingenua de plebe virum, nec census in illo
Nobilitate sua maior, sed vita, fidesq;
Inculpata fuit, grauidæ, qui coniugis aures
Vocibus his monuit, cũ iam prope partus adesset. 675
Quæ voueã duo sunt, minimo vt releuere dolore,
Vtq; marem parias, onerosior altera sors est,
Et vires fortuna negat, quod abominor, ergo
Edita forte tuo fuerit si fœmina partu,
Inuitus mando, pietas ignosce, necetur. 680
Dixerat, & lachrymis vultum lauere profusis,
Tam qui mandabat, quã cui mandata dabantur.
Sed tamen vsq; suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Lycto sententia, iamq; ferendo 685
Vexerat illa grauem maturo pondere ventrem,
Cum medio noctis spacio sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est, inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flauentibus auro, 690
Et regale decus, cum qua latrator Anubis,
Sanctaq; Bubastis, variisq; coloribus apis.
Quicq; premit vocem, digitoq; silentia suadet.
Sistraq; erant, nunquamq; satis quæsitus Osiris.

695 Plenaq; ſomniferis ſerpens peregrina venenis.
Tum velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntē
Sic affata dea eſt, pars o Telethuſa mearum
Pone graues curas, mandataq; falle mariti.
Nec dubita, cum te partu Lucina leuarit,
700 Tollere quicqd erit, dea ſum auxiliaris, opemq;
Exorata fero, nec te coluiſſe, quereris
Ingratum numen, monuit, thalamoq; receſſit.
Læta toro ſurgit, durasq; ad ſydera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata ſint ſua viſa precatur.
705 Vt dolor increuit, ſeq; ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri.
Iuſſit ali mater puerum mentita, fidemq;
Res habuit, neq; erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſoluit, nomenq; imponit auitum.
710 Iphis auus fuerat, gauiſa eſt nomine mater,
Quod cōmune foret, nec quenquam falleret illo.
Impercepta pia, mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri, facies, quam ſiue puellæ,
Siue dares puero, fieret formoſus vterq;.
715 Tertius interea decimo ſucceſſerat annus,
Cum pater Iphi tibi flauam deſpondet Ianthen,
Inter Phæſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſtæ.
Par ætas, par forma fuit, primasq; magiſtris
720 Accepere artes elementa ætatis ab iiſdem.
Hinc amor amborū tetigit rude pectus, & æquū
Vulnus vtriq; dedit, ſed erat fiducia diſpar.
Coniugium, pactæq; expectant tempora tæde,
Quemq; virū putat eſſe, ſuū fore credit Ianthe,
725 Iphis amat, quo poſſe frui deſperat, & auget

Hoc ipſum flammas, ardetq; in virgine, virgo.
Vixq; tenet lachrymas, qs me manet exitus inquit:
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, nouæq;
Cura tenet Veneris: ſi di mihi parcere vellent,
Perdere debuerant, ſi non & perdere vellent, 730
Naturale malum ſaltem, & de more dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas, amor vrit equarũ.
Vrit oues, aries, ſequitur ſua fœmina, ceruum,
Sic & aues coeunt, interq; animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla eſt, 735
Vellem nulla forem, ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat, taurum dilexit filia Solis.
Fœmina nempe marem, meus eſt furioſior illo,
Si verum profitemur, amor, tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris, tamẽ illa dolis, et imagine vaccæ 740
Paſſa bouem eſt, & erat qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto ſolertia confluat orbe,
Ipſe licet reuolet cæratis Dædalus alis,
Quid faciet: num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet: num te mutabit Ianthe: 745
Quin animum firmas: teq; ipſa recolligis Iphi:
Conſiliiq; inopes, & ſtultos excutis ignes:
Quid ſis nata vides, niſi te quoq; decipis ipſam.
Et pete quod fas eſt, & ama, q̃d fœmina debes.
Spes eſt quæ capiat, ſpes eſt quæ paſcat amorem. 750
Hanc tibi res adimit, non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti
Non patris aſperitas, nec ſe negat ipſa roganti.
Nec tamen eſt potienda tibi, nec vt omnia fiant,
Eſſe potes fœlix, vt diq;, hominesq;, laborent, 755
Nunc quoq; votorũ pars nulla eſt vna meorum,

Dicq; mihi faciles, quicquid valuere, dederunt.
Quodq; ego, vult genitor, socer & vult ipse futurus.
At non vult natura, potentior omnibus istis,
760 Quæ mihi sola nocet, venit ecce optabile tempus,
Luxq; iugalis adest, & iam mea fiet Ianthe,
Nec mihi continget, mediis sitiemus in vndis.
Pronuba quid Iuno? quid ad hæc Hymenæe venitis
Sacra? quibus qui ducat abest, vbi nubimus ambæ.
765 Pressit ab his vocem, nec lenius altera virgo
Aestuat, vtq; celer venias Hymenæe precatur.
Qd' petit hæc, Telethusa timẽs, modo tẽpora differt.
Nunc ficto languore, moram trahit, omnia sæpe,
Visaq; causatur, sed iam consumpserat omnem
770 Materiam ficti, dilataq; tempora tædæ
Institerant, vnusq; dies restabat, at illa
Crinalem capiti vittam, natæq;, sibiq;,
Detrahit, & passis aram complexa capillis,
Isi Parætonium, Mareoticaq; arua, Pharonq;,
775 Quæ colis, & septem digestũ in cornua Nilum,
Fer precor (inquit) opem, nostroq; medere timori.
Te dea, te quondam, tuaq; hæc insignia vidi,
Cunctaq; cognoui, sonitum, comitesq;, facesq;
Sistrorum, memoriq; animo tua iussa notaui.
780 Quod videt hæc lucem, q; non ego punior ipsa,
Consilium, monitũq; tuum est, miserere duarum,
Auxilioq; iuua, lachrymæ sunt verba secutæ.
Visa dea est mouisse suas, & mouerat, aras.
Et templi tremuere fores, imitataq; Lunam
785 Cornua fulserunt, crepuitq; sonabile Sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo, sequitur comes Iphis euntem,

Quam ſolita eſt maiore gradu, nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipſe eſt
Vultus, & incomptis breuior menſura capillis. 790
Pluſq; vigoris adeſt, habuit quã fœmina, nã quæ
Fœmina nuper eras, puer es, date munera templis
Nec timida gaudete fide, dant munera templis,
Addunt & titulũ, titulus breue carmen habebat.
Vota puer ſoluit, quæ fœmina vouerat Iphis. 795
Poſtera lux radiis totum patefecerat orbem,
Cum Venus, & Iuno, ſociuſq; Hymenæus ad ignes
Conueniunt, potiturq; ſua puer Iphis Ianthe.

P. OVI. NASO. METAMORPHOSEON LIB. X.

NDE per immenſum croceo velatus amictu
Aetherea digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit, & Orpheia nequicquã voce vocatur.
Affuit ille quidẽ, ſed nec ſolẽnia verba,
Nec lætos vultus, nec fœlix attulit omen. 5
Fax quoq; quã tenuit lachrymoſo ſtridula fumo
Vſq; fuit, nulloſq; inuenit motibus ignes,
Exitus auſpicio grauior, nam nupta per herbas
Dum noua Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum ſerpentis dente recepto. 10
Quã ſatis ad ſuperas poſt, quã Rhodopeius auras
Defleuit vates, ne non tentaret & vmbras,
Ad ſtyga Tænaria eſt auſus deſcendere porta,
Perq; leues populos, ſimulacraq; functa ſepulchro